

مھازەرەى فسيؤلۆزى

م.شیرين

کوئہ ندامی دھمار

peripheral nervous system
چیوہ کوئہ ندامی دھمار)

central nervous system ()
دھمار ناوہندی)

درکہ دھمار
الاعصاب الشوکیه

میشکہ دھمار
الاعصاب المخیه

درکہ بہ تک (الحبل
الشوکی)

(میشک)

shirin

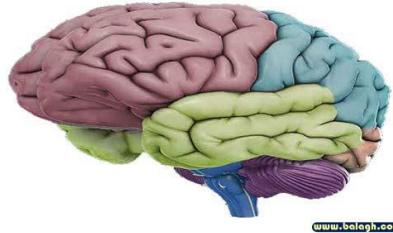

1- كۆنەندامى دەمارى ناوھندى (central nervous system)

• ئەم كۆنەندامە پېك ھاتوۋە ئە :

• 1- (مېشك)

• 2- دركە پەتك (الھبل الشوكى)

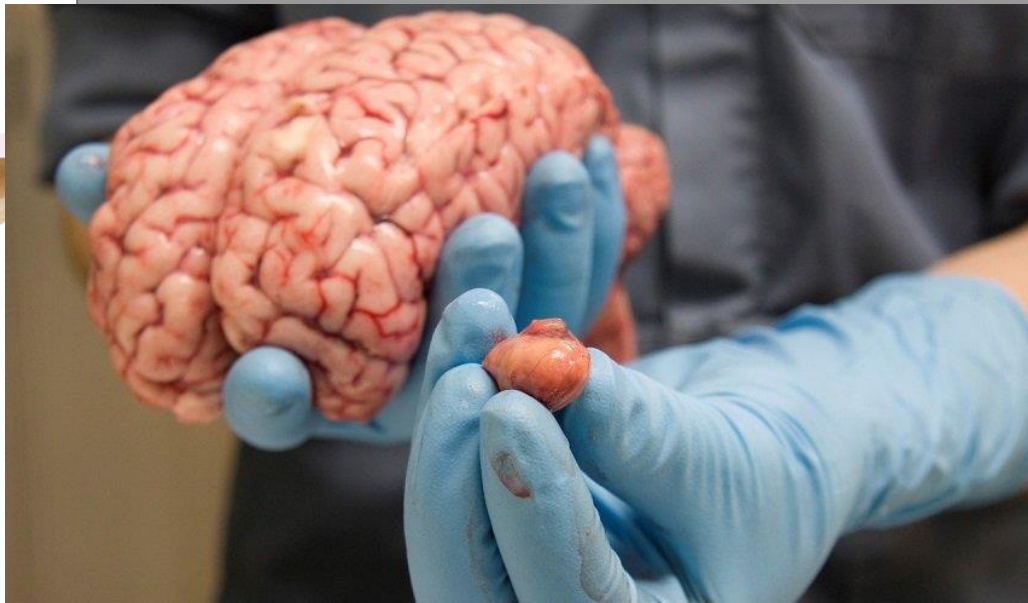

1- مېشك (دوماغ) brain

• مېشك گرنكترين بهشي كوئندامى دهمارى ناوهنديه و يه كيكه له نه ندامه ئالوزه كان , كه وتوه ته ناو كاسه سهره وه , كيشى له كاتى له دايك بوندا (450) گرامه وه له تهمه نى پيگه يشتندا كيشى ده گاته (1400 گرام) نزيكه ي (2%) كيشى مروف پيكده هينييت .

- مېشك (25%) ئوكسجينى جهسته به كار ده هينييت , نه مه جگه له وهى پيوستيه كى زورى هه يه به شه كره بو نه نجامدانى كاره كانى .

- مه لېه ندى برياردانه و پيک هاتوه له بليونان دهمارخانه
- - نهم خانانه کونترولې جووڼه ي دهسته کان و .
- کونترولې هه ناسه دان و ريکخستني پله ي گهرمي و
- - گواستنه وه ي ماده کان له ناو جه سته دا و
- خانه دهماره کاني ترو کونترولې زمان و و ناخاوتن ده کهن .

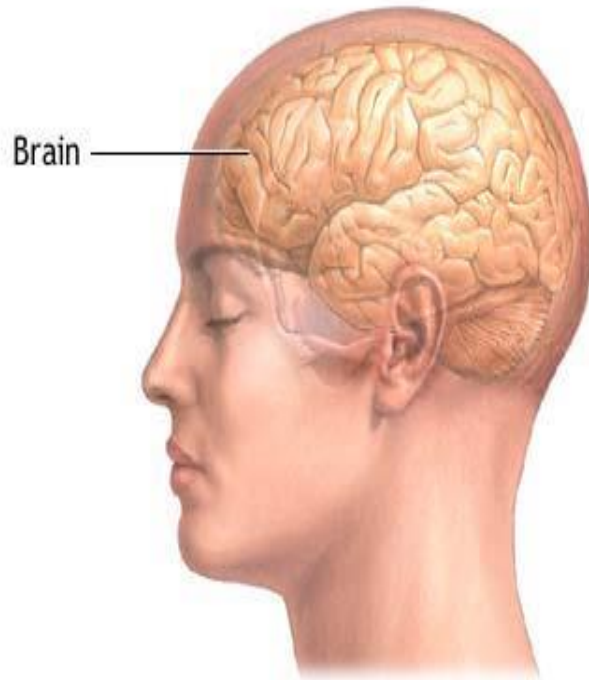
به شه کانی می شک

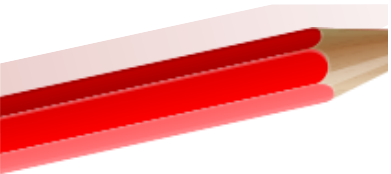
• 1- می شک پشه وه

• 2- می شک ناوه ند

• 3- می شک بشته وه

Brain

shirin

• يەككەم : بەشى پېشەوہ يان بەشى نيو چەوان (frontal lobe)

• كۆمەلىك ناوہندى دەمارى ئىپە كە تايبە تەمەندى ديارى كراويان ھەيە
وہك :

• 1- سەنتەرى جووئەى سەرەتايى (Primary Motor) Area:

• ئەم سەنتەرە بەرپرسيارە ئە سەر جووئەى ماسولكە ئە خۇيەكان كە
دەكەويئە لاي چە پى جەستەوہ .

• 2- سەنتەرى جووئەى لاوہكى (Secondary Motor) Area:

• ھەئدەستيت بە جولاندنى ماسولكە ئە خۇيەكان (بيويستيهكان) بۇ
لاى راستى جەستە

• 3- ناوچه‌ی چاوی پیشه‌وهی : Frontal Eye Field:

• نهرکی جولاندنی هه‌ردوو چاوه به شیوه‌یه‌کی هاوسه‌نگ بو ناوچه‌ی به‌رامبه‌ر

• 4- سه‌نته‌ری بروکا بوئه نجامدانی پرۆسه‌کانی جووئه و قسه‌کردن Motor : Speech Area of Broca

• نهرکی جیبه‌جیکردنی جووئه‌یه له نیوئه و ندامانه‌ی که به‌شدارن له پرۆسه‌ی قسه‌کردن دا وهک (قورگ, زمان, دهم و چاو)

• 5- ناوچه‌ی (ئیکزتر) : نهم ناوچه‌یه به‌رپرسیاره له‌سه‌ر ده‌برینی ووشه‌کاتی نووسین .

• 6- به‌شی ناوه‌وهی : په‌یوه‌ندی هه‌یه به‌ ره‌فتاری هه‌لچوون .

• 7- کورتیکسی به‌شی پیشه‌وه‌ی نیوچه‌وان (Pre-Frontal Cortex:) : گه‌وره‌ترین به‌شی پیشه‌وه‌ی میشکه , په‌یوه‌ندی هه‌یه به‌ دروست کردنی که‌سایه‌تی تاکه‌کان .

كۆمەلىك زانىارى له سەر مېشك

• 1- پيىك ديت له دوو بەشى خر به شيوهى توپ دابهش دهن بو 2
بەشى سەرەكى راست و چهپ .

• 2- بەشى لاي راستى مېشك هەلدهستيت به بهريوپردنى ئەرك و
فەرمانى بەشى لاي چهپى جهسته كه پهيوەندى هەيه به جوولە و
وههستهوهرهكان , له هەمان كاتدا بەشى لاي چهپى مېشك
هەلدهستيت به بهريوپردنى بەشى لاي راستى جهسته .

shirin

• 3- (بهشی چه په) ی میښک زاڼه به سهر به شه که ی تری میښک وه زور باوه ناو کومه لگاکان وه ریژه که ی ده گاته (85-90%) نهو که سانن که دهستی راست به کار دهینن له کاتی نویندا .

• به لام نهو به شه ی میښک که زاڼه له سهر به شه که ی تر (بهشی راسته) تهنه به ریژه ی (10-15%) زاڼه لای نهو که سانن که به دهستی چه پ به کار دهینن بو نوین .

ئەگەر ھاتوو بەشى **پېشەۋەى مېشك** توشى ھەر بەرکە وتنىك بکەۋىت ئەۋە دەبىتە ھۆى ئەمانەى خوارەۋە :

- **يەكەم :-** ئەگەرى لاواز بوونى توانستى جۆرەكانى بېرکردنەۋەىيە (انواع التفكير) وهك :
- **أ- بېرکردنەۋەى دوراودوور :** ئەۋ رېگايەىيە كە تېدا لە يەك بېروكە زياتر بەرھەم دەھىنئىت ئەۋىش لەرېگاي دەست نېشان كەردنى گەرفتەكان لە چەند روۋىيەكەۋە , بە شىۋەىيەك بگۈنچىت لەگەل تواناي تاكەكان و زانىارپەكانيان .

shirin

• ب- بیرکردنه‌وهی نزیکییه‌کان (التفكير التقاربی) :

• لیڤه‌دا تاك توانای ئه‌وهی ده‌بیټ دوّخه‌کان تاقی بکاته‌وه به‌شیوه‌یه‌ك توانای هه‌لبژاردنی بیروکه‌کانی هه‌بیټ یان هه‌لبژاردنی چاره‌سه‌رکان بکات به پیی کومه‌ئیک مه‌رج و ئاستی دیاری کراو که پیشتر دیاری کراوه. وه‌ک ئه‌نجامدانی ئه‌رکه‌کانی مائه‌وه. یان ولامدانه‌وهی پرسیاره‌کانی هه‌لبژاردن .

• **دووهم** : توانای نه خوښ لاواز دهکات ته سهر بریاردان یان
هه لېږزادنی کاره راسته کان .

• **سییه م** : ریځخستنی پلانه کان لای نه خوښ لاواز ده بیټ ، چونکه
به شی پېشه وهی میښک شوینی فهرمانی ناماده کردنی پلانه
زانیا رییه کانه که تیدا ده توانریت چاره سهری نه و کیشانه بکات
که به روویان ده بیته وه .

shirin

Rjeem Magazine RJEEM.COM